

ארבע וסודות

אהבה

סיכומים

סיכומים שיחת הברית א'

♦ כל המידות והרצונות שלנו מורכבים מאותם ארבעת היסודות. האופי הייחודי של כל אחד הוא ביטוי של הרכב מיוחד וייחודי של ארבעת היסודות שלו. ♦ העבודה שלנו: לכוין את היסודות האלו בכיוון הנכון.

♦ לימוד ארבעת היסודות יעזור לי לקשר את חיי היום יום שלי לשאיפה שלי להתקרב אל ד'. ♦ האזנה לקווי נייעס נובעת מיסוד האש ומנסה למלאות את המקום של השאיפה שלי לקשר עם ד'!

סיכומים שיחת הברית ב'

♦ יסוד הרוח - היסוד הכי בסיסי ולא עפר כמו שחשבת. ♦ המצב הטבעי של האדם הוא לנוע ולא לנוח כמו שחשבת. ראיות לכך: אי אפשר לשבת במקום הרבה זמן. נוצר דחף לזוז רק לשם

♦ תנועה ולא כדי להשיג משהו. גם תינוק נהנה כשמנדנדים אותו בלי מטרה כלשהי. ♦ בחירה חופשית מול רצונות מולדים: המסקנה - הבחירה היא איך לכוין את הרצונות האלו. אבל אי אפשר ליצור רצונות חדשים או להיפטר מרצונות שנמצאים, אפשר רק לזכך אותם.

סיכומים שיחת הברית ג'

רוח הוא המניע מאחורי כל הפעולות, גם אלו שמבטאות את אחד מהיסודות האחרים. משל: מנוע של רכב מתניע אותו אבל ההילוכים מכוונים את התנועה.

נמשל: יסוד הרוח גורם את התנועה הבסיסית ויסוד האש או יסוד המים מכוונים את התנועה בכיוון מסויים. הנפ"מ למעשה: ייתכן שפעולה בעייתית מסויימת נובעת מצורך פשוט לתנועה ולא מצורך כ"כ קשור לצורה בה היא מתבטאת.

לדוגמה - אכילת יתר יכולה לנבוע משיעמום (צורך לתנועה) ולאו דווקא מתאוה (רצון להנאה). הפיתרון יהיה בהתאם לשורש הבעיה - ניתוב לתנועה חיובית נצרכת. חלוקת 4 היסודות לזוגות של הפכים: רוח (הנע) כנגד עפר (הנח) מים כנגד אש (הסבר בהמשך) נב. - לא לשכוח: כל התחלות קשות!

סיכומים שיחת הברית ד'

(יסוד הרוח - דחף לתנועה) ♦ יסוד המים - צימאון והשתוקקות לחיבור לאנשים / לעבודת ד' / לחיים בכלל / לדביקות בה'. ♦ החיבור הזה מתבצע באמצעות הנאה ותענוג. הכלל: אין חיבור אמיתי בלי הנאה. ♦ יסוד המים מתבטא במידות האהבה והתאוה. ♦ האהבה - חיבור אמיתי עם מערכת יחסים שלימה כשהנאה היא רק חלק מהתמונה, והיא כלי לחיבור, ולא הנאה לשם הנאה. התאוה - חיפוש אחרי הנאה בלבד, תענוג לשם תענוג.

סיכומים שיחת הברית ה'

כלל בלימוד ארבעת היסודות: להתמקד בחיובי לפני השלילי! (אף שהשלילי פעמים יותר מורגש) האהבה מתבטאת ברובד החיצוני וברובד הפנימי. ברובד החיצוני: על ידי נתינה-חסד וקבלה-הכרת הטוב הדדית. כשעושים פעולות אלו במטרה לבטא את האהבה הפנימית, הן באמת מעוררות אהבה זו שנקראת "אהבה התלויה בדבר". ברובד הפנימי: ע"י רצון משותף בין שני אנשים נוצרת הרגשה של אחדות שמולידה הרגשת תענוג ואהבה שנקראת "אהבה שאינה תלויה בדבר".

סיכומים שיחת הברית ו'

(אהבה - הביטוי החיובי העיקרי של יסוד המים.)

האהבה מתחלקת לשלושה: א) אהבת ישראל - שמתחלקת שוב לשלושה: א) אהבת עצמו ב) אהבת המשפחה וחברים קרובים ג) אהבת כל כלל ישראל עובדים מבפנים לבחוף, להעצים את האהבת עצמו (ביטחון עצמי) - במודעות ל - והפעלת ה - כוחות החיוביים שלך באחדות והרמוניה, ואז מרחיבים את המעגל וכוללים גם את המשפחה, ואז גם את החברים, ובסוף, גם את כלל ישראל. ב) אהבת התורה - כשאני לומד את החלק שלי בתורה ומחובר אליו אני מרגיש שהתורה מבטאת את עצם הרצון שלי להתקרב אל ד'. ג) אהבת ד' - כשאני מרגיש את רצוני להתקרב אל ד' מה שאני באמת מרגיש זה רצון ד' שאני אתקרב אליו, והרצון הזה של ד' הוא עצם מה שמושך אותי אליו.

סיכומים שיחת חברים ז'

♦ מי שמפנים את הסוגיות של המידות יוכל לזכור אותם גם בלי יכרון יוצאת דופן. ♦ לומדים את חכמת המידות עם הלב כמו עם השכל. ועיקר החכמה הוא ♦ להכיר את פנימיות המידות ולא חיצוניותן. לומדים קודם בשכל, ואז חוזרים ♦ ומנסים להכיר - איפה אני נמצא בכל זה. ♦ אם לא היו לנו יסודי חכמת המידות מחז"ל, לא יינו יכולים להסתדר לבד. זה משום שתי סיבות: א. כי מידות הקנאה התאוה והכבוד מוציאות אותנו מעולמינו הפנימי, ואיננו מרגישים את שורשי מידותינו הדקים. ב. כי הנגיעות של המידות האלו מונעת לנו מלרצות להכיר את עצמינו באמת. ♦ בלימוד חכמת המידות ע"פ ה"מפה" של חז"ל, אנחנו כבר מבצעים את השלב הראשון בתיקון המידות, בבחירה ללמוד ולהכיר מהו הדרך הפנימי הישר שחז"ל מסרו לנו!

סיכומים שיחת חברים ה'

יסוד האש - כח להתנתק מהסביבה ולהתנגד לה. בצד שלילי/המסוכן - לחימה בסביבה והריסת הסביבה. ♦ מתוך שלא לשמה בא לשמה" - רק אם המטרה היא לשמה וה"שלא לשמה" ♦ שם רק לעודד ולעזור להגיע למטרה של "לשמה". ♦ מידת הכעס של יסוד האש - רק אפשר להשתמש בה לשם שמים. אם זה ♦ לא לשם שמים, צריכים רק כעס חיצוני בלי להתערב רגשית. בצד החיובי/מרוסן - הכח להתאמץ - להתגבר מול התנגדות

סיכומים שיחת חברים ט'

גאווה - הרגשת חשיבות שנובעת מהעמדת עצמו נגד אחרים והדגשת החוזקות שיש לו על אחרים הערכה עצמית נמוכה - הרגשת נחיתות שנובעת מהעמדת עצמו נגד אחרים והדגשת החולשות שלו, או מיסוד העפר (פרטים יבואו...) ענווה - הערכת עצמו שנובעת מהערכת כוחותיו המולדים שניתנו לו מאת ד' ♦ משל לארבעת היסודות - הצבעים העיקריים. כמו שאפשר ליצור אינספור ♦ גוונים מעירבוב הצבעים העיקריים, כך אפשר לשלב את ארבעת היסודות באינספור אופנים והרכבים. לכל אדם, מידה, וחפץ בעולם יש את כל רבעת היסודות, רק בהרכבים שונים שמשפיעים על האופי שלו. יסוד האש - הביטוי השלילי שלו מתחלק לשתי מידות עיקריות: כעס - התנגדות לסביבה, לא יכול לבוא לידי שימוש שלא לשמה גאווה - העמדת עצמו בתחרות עם הסביבה. אם המטרה היא להשפיל את השני, היא עדיין לא יכולה לבוא לידי שימוש שלא לשמה. אבל אם המטרה היא להפיק הנאה מהרגשת החשיבות, אפשר להשתמש בה שלא לשמה ע"מ להגיע ללשמה.

סיכומים שיחת חברים י'

תגובות למצב קשה: 1) לקבל אותו ולהתמודד איתו - מיסוד האש שמתאמץ למרות כל קושי 2) להילחם בו ע"י הכחשת המציאות, האשמת אחרים, או בריחה מהמצב - מיסוד האש המתנגד 3) להיכנע לו - יסוד העפר המתעצל או מיסוד המים שמנסה להשלים עם כל דבר

♦ יסוד המים מניע את האדם ע"י חיבור לדומה, והשינוי חודר לתוכו לאט לאט. ♦ יסוד האש מניע את האדם ע"י התנגדות לשונה, והשינוי יותר עוצמתי ופתאומי. "מידה טובה מרובה" - כמו שיש יותר מים מאש בעולם הגשמי, כך גם צריכים להשתמש ביסוד המים הרבה יותר מביסוד האש בכוחות נפשינו. שני סוגי פחד: פחד שלילי - פחד מהבלתי ידוע, ההיפך של אמונה וביטחון. פחד חיובי - פחד מחוסר ניצול כוחותי ע"י בחירה לא נכונה

סיכומים שיחת חברים יא'

פחד חיובי □ פחד שלילי □ פיתרון כללי לכל בעיות החיים! כדלהלן: □ להסכים לקבל את המצב שד' הטיל עלי עם ההבנה שזה חלק מהמסלול □ שד' תיכנן עבורי - תפקידי בחיי. ואז, מתוך הכרת יסוד הרוח הזאת, □ להפעיל את יסוד האש לעזור לי להמשיך בבטחה ולהתגבר על כל קושי שלא יבוא בדרכי לקראת היעד שלי!

סיכומים שיחת חברים יב'

אין יסוד שהוא בעצם טוב או רע. לכל יסוד יש ביטויים חיוביים וביטויים שליליים. ביסוד הרוח - צד הטוב - דחף לתנועה משמעותית - צד השלילי - דחף לתנועה סתמית, בלי משמעות, כמו שיחה בטלה ביסוד העפר - הצד הטוב (נשלים בעזהשי"ת שבוע הבא) - הצד השלילי - הזדהות עם הגוף והחומריות. מתבטא בעיקר על ידי עצלות, עצבות, כבידות, ושפלות מידת התאוה - עיקרה חיפוש תענוג מיסוד המים. כשמחפשת דווקא תענוג חומרי, זה בצירוף יסוד העפר.

סיכומים שיחת חברים יג'

אין המידות של יסוד העפר הנפשי הן הגשר המתווך בין הגוף והנשמה כי הן דומות בתכונותיהן לגוף שמשתייך ליסוד העפר הגשמי. כתוצאה מההזדהות הקרובה שלהן עם הגוף - מצד הטוב - הן הצינור שמעביר את הרוחניות לגוף ומטהר ומתקן אותו. ומצד הרע - היצה"ר מפתה אותן להזדהות עם הגוף ולהימשך למטה. שאלה - מה מיוחד ביסוד העפר שנותן לו את היכולת לבצע? תשובה - הכח להגביל ולצמצם שאיפה גדולה למשימות קטנות ופרטיות ברות-ביצוע.

סיכומים שיחת חברים יד'

יסוד העפר - כל עבודה שרוצים שתתקיים לטווח הארוך חייבת להיעשות ♦ דרך יסוד העפר, ע"י הכרה מדוקדקת של המציאות, תוכנית עבודה מסודרת, ועבודה עקבית לפי התכנית. בלי זה, הכל נשאר "פורח באויר". ♦ גם בעבודת ד' המטרה היא לחוש קירבת השם כמציאות מוחלטת, כמו יסוד העפר, ולא רק את ההרגשות העיליאות שנובעות משאר היסודות. כלל ארבעת היסודות - המבט של ארבעת היסודות הופכת את כל התמונה של החיים, מחיים גשמיים שמניעים אותם כוחות נפרדים, לחיים רוחניים, ששורשם רצון אחד לעשות רצון אבינו שבשמים, וענפיהם כוללים את כל פרטי החיים כולם!

אוסף של מקורות מתוך ספרים לאורך דורות למושג הארבע יסודות

ספר יצירה:

[האוקור הקצום ביותר לחוש של היסודות. מבאר של הביאה נבראה מהיסודות, אבל רק מוצר להביא לי היסודות של אש - רוח - מים, וכך הארכיכו בה המפריטים.]

"שלוש אמות, אמ"ש, בעולם, אויר מים

זוהר הקדוש:

[מבאר איך אפילו של אדם נברא מא"כ בעת היסודות השניות, שהם מקבי"ם איס לארבעת היסודות החומיות של המרכבה העליונה.]

"כד אתברי אדם... ארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר דאקרי בי מקדשא, ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בא"

רמב"ם:

[מבאר של הביאה השנית מוכי"כ בת מצי, היסודות, ושכל אחד מצי, היסודות שונה בטבעו - ביחס לקור וחום, לחות ויבשות, קלות וכבדות וכיוון תנועתו. עוז מבאר של אור וכל חלק מכל אור ממושב מכל ארבעת היסודות, אלא שיש שונה יותר ליסוד אחד ויש שונה יותר ליסוד אחר.]

"ארבעה גופים הללו, שהם אש ורוח ומים וארץ, הם יסודות כל הנבראים למטה מן הרקיע. וכל שיהיה מאדם, ומבהמה, ועוף, ורמש, ודג, וצמח, ומי תכת, ואבנים טובות ומרגליות, ושאר אבני בנין, והרים, וגושי עפר, הכל גולי מן מחובר מארבעה יסודות הללו... דרך האש והרוח להיות מהלכם ממטה מט" בור הארץ למעלה כלפי הרקיע, ודרך

אש. שמים נבראו תחילה מאש, וארץ נבראת ממים, והאוויר מכריע בין האש ובין המים" (ספר יצירה פרק ג' משנה ג'). "שלוש אמות, אמ"ש, בשנה, אש ומים ורוח. חום נברא מאש, קור ממים, ורויה מרוח מכ" ריע ביניתים. שלש אמות, אמ"ש, בנפש, אש ומים ורוח, ראש נברא מאש, ובטן

רבע סטרי דאינון יסודין דעלמא תתאה, א"ש ורו"ח ומי"ם ועפ"ר... ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא בת" קונא עלאה... ואינון אבהן דכלהו עלמין, ורזא דרתיכא עלאה קדישא... (זוה"ק פרשת וארא דף כג.)

[תירגום (כפי המובן הפשוט): "כאשר

המים והארץ להיות מהלכם מתחת הרקיע למטה עד לאמצע... ואין הילוך כם לא בדעתם ולא בחפצם אלא מנהג שנקבע בהן וטבע שנטבע בהן.

טבע האש חם ויבש והוא קל מכולם, והרוח חם ולח, והמים קרים ולחים, והארץ יבשה וקרה. והיא כבידה מכו"לם, והמים קלים ממנה לפיכך נמצאים למעלה על הארץ, והרוח קל מן המים לפיכך הוא מרחף על פני המים, והאש קל מן הרוח.

ומפני שהם יסודות לכל גופים שתחת הרקיע ימצא כל גוף וגוף מאדם ובהמה וחיה ועוף ודג וצמח ומתכת ואבן גולמו מחובר מאש ורוח ומים ועפר. וארבעתן יתערבו ביחד וישתנו כל אחד מהם בעת העירוב עד שימצא המחובר מארבעתן

נברא ממים, וגויה נברא מרוח מכריע ביניתים" (שם, משנה ד'). (ועיין עוד שם פ"א משניות א'-י"א).

נברא האדם... ארבע רוחות העולם נתחב"רו באותו מקום שנקרא בית המקדש, ואלו ארבע רוחות העולם נתחברו בארבע צדדים שהם יסודי העולם התחתון, אש ורוח ומים ועפר... ועשה מהם הקדוש ברוך הוא גוף אחד בדפוס עליון... ואלו הם האבות של כל העולמות, וסוד המרכבה העליונה הקדושה".

אינו דומה לאחד מהן כשהוא לבדו. ואין במעורב מהן אפילו חלק אחד שהוא אש בפני עצמו או מים בפני עצמן או ארץ בפני עצמה או רוח בפני עצמה, אלא הכל נשתנו ונעשו גוף אחד. וכל גוף וגוף המחובר מארבעתן ימצא בו קור וחום לח ויבש כאחד. אבל יש מהם גוי"פים שיהיה בהם חזקה מיסוד האש, כמו בעלי נפש חיה, לפיכך יראה בהם החום יתר. ויש מהן גופין שיהיה בהן חזקה מיסוד הארץ כמו האבנים, לפיכך יראה בהם היובש הרבה. ויש מהן גופין שיהיה בהן חזקה מיסוד המים, לפיכך יראה בהם הלח יתר. ועל הדרך הזה ימצא גוף חם יתר מגוף אחר חם, וגוף יבש יתר מגוף אחר יבש. וכן ימצאו גופים שיראה בהן הקור בלבד, וגופים יראה בהן הלח בלבד, וגופים יראה בהן הקור והיובש

אוסף של מקורות מתוך ספרים לאורך דורות למושג הארבע יסודות

אותו היסוד וטבעו בגוף המעורב".
(רמב"ם הלכות יסודי התורה, פרק ד' הלכות א-ב)

"רוח". וכבר נודע כי היסודות הארבע-
עה - מקשה אחת, והעמוד שלה הוא
עיגול הארץ. והמים מקיפין על הארץ,
והאוויר מקיף על המים, והאש מקיף על
האוויר... וסמך ה"רוח" ל"אלהים", בע-
בור שהיא דקה מכולם, ולמעלה מהם,
רק שהיא מרחפת על פני המים במאמרו
של הקב"ה. (רמב"ן עה"ת, בראשית א' א')

החום והלח כאחד בשוה. לפי רוב היסוד
שהיה בעיקר התערובת יראה מעשה

ברא אלהים השמים והארץ וכל צבאם,
חזר ופירש, כי הארץ אחר הבריאה הזו
היתה "תהו", כלומר, חומר אין בו ממש;
והיתה "בהו", כי הלביש אותה צורה.
ופירש שבצורה הזו צורת ד' יסודות,
שהם האש והמים והעפר והאוויר, ומלת
"הָאָרֶץ" תכלול ארבעת אלה. והאש
נקראת "חֶשֶׁךְ", מפני שהאש היסודית
חשוכה; ואלו היתה אדומה, היתה מא-
דימה לנו הלילה. והמים שנגבל בהם
העפר יקרא "תְּהוֹם"... והאוויר יקרא

כאחד בשוה, או הקור והלח כאחד
בשוה, או החום והיובש כאחד בשוה, או

רמב"ן:

אמריי שבפסוק השני שבתורה
מבוארת בריאת ארבעת היסודות,
ושקצתה להם בריאת חומר "היולי"
ואלו הם, הם הצורות שניתנו לו. עז
אמריי כי האש היסודית היא חשו-
כה, וכי יסוד הכוח הוא בעצם יונק
בק ולמעלה מכולם, רק שבמאמרו של
הקב"ה הוא נכנס בין יסודות האש
והאש.

ואחר שאמר כי בתחילה - במאמר אחד

שערי קדושה [ר' חיים ויטאל]:

אמריי שכל ארבעת היסודות הם
אבני יסוד של הבריאה השמיית
כמו כן בנפש האדם ארבעת היסו-
דות הם אבני הבנין של החיות הן
ל טוב והן לרוע.

ואמנם כמו שארבעה יסודות גופנים הם
שרשים שמהם נוצרו תרי"ג איברי הגוף,
כמו כן נפשות הארבעה יסודות האלו הם
יסודות לכל המדות טובות ורעות, אשר
באמצעותן יקוימו או יתבטלו התורה
והמצוות שהן תרי"ג, מארבע אותיות
ההוי"ה כנ"ל. והמקיימן הם נפש השכ-
לית הכלולה מארבעה יסודות רוחניים,
אשר משם חוצבו תרי"ג איברי הנפש
ההיא... והבן זה מאוד, איך... כמו שבא-
רבעה היסודות הגופניים, הנקראים חומר
היסודות, מורכב מטוב מרע, ומשם
באים כחות קיום הגוף או תחלואיו...
כמו כן בנפשות, הנקרא צורת הארבעה
יסודות, הן על דרך זה, טוב ורע, ומהן

מקפיד בלבו כענין שביארנו בענין הכעס,
ובקשת השררה והכבוד להתגאות על
הבריות, והשנאה לזולתו על היותו גדול
ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן. יסוד הרוח,
ממנו נמשך דיבור הנקרא שיחה בטילה
לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשי או
גופני. ותולדותיו ארבע, והן לדבר חונף,
ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שבחיו לבי-
ריות להתגדל בפניהם. יסוד המים, ממנו
תאות התענוגים, כי כן המים מצמיחין כל
מיני תענוג. ותולדותיה שתיים, החמדה
לגזול ממון חבריו ואשתו וכל אשר לו
להתענג בהם, והקנאה כי יקנא בחבריו
אשר לו ממון רב וכיוצא בזה להתענג בו.
יסוד העפר, ממנו מדת העצבות בכל פרי-
טיו. ותולדתה אחת, והוא העצלות לקיים
התורה והמצוות, מפני עצבוננו על השגת
קניני הבלי העולם הזה או על היסורין
הבאים עליו ואינו שמח בחלקו בשום
דבר, גם עינו לא תשבע עושר.
נמצא כי אבות כל המדות הרעות הן

נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם,
שהן מדות הטובות, או תחלואיה, שהן
מדות הרעות הנמשכות מארבע קליפות
טמאות שבנפש ההיא. וכשיסירם מע-
ליו, יתלבשו ארבע אותיות של ההוי"ה,
שהן אור המחיה נפש היסודית, וגם היא
והגוף שלה יהיו מרכבה אל קדושתו ית-
ברך... (שערי קדושה לרבינו חיים ויטאל פרק ב')

[בקטע היסודי הבא, מסביר השערי קדו-
שה בפרטות מהן המידות הרעות והטובות
שיוצאות מכל יסוד מארבעת היסודות, ומהם
ענפיהם.]

דע כי כל המדות הרעות... נחלקות לארבע-
עה מינים, וזה פרטן: יסוד האש, ממנו נמי-
שכת הגאווה הנקראת גסות הרוח, להיותו
היסוד הקל וגבוה מכולן. ובכללה הכעס,
כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עו-
שין רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חס-
רונו לא היה מתכעס כלל. נמצא כי הגאווה
והכעס מדה אחת הן. ותולדותיה שלש,
הקפדנות בלבו, כי לולא הגאווה לא היה

אוסף של מקורות מתוך ספרים לאורך דורות למושג הארבע יסודות

בחלקו, כי כל דעבדין מן שמיא לטב, וגם לזרו עצמו בתכלית השמחה בעבודת קונו, וכמו שכתוב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, ועשה תורתך קבע ומלאכתך עראי. (שערי קדושה לרבינו חיים ויטאל עקב')

נוה, שהיא תכלית השפלות, מתרחק מכל מיני כעס בגלוי על ידי גאווה, והשתיקה כאלם לא יפתח פיו, לבד בעסק תורה ומצוות או בהכרחי לקיום הגוף ולצורך כבוד הבריות, והמיאוס בכל תענוגי הגוף ומותריו המוכרחים, והשמחה התדירית

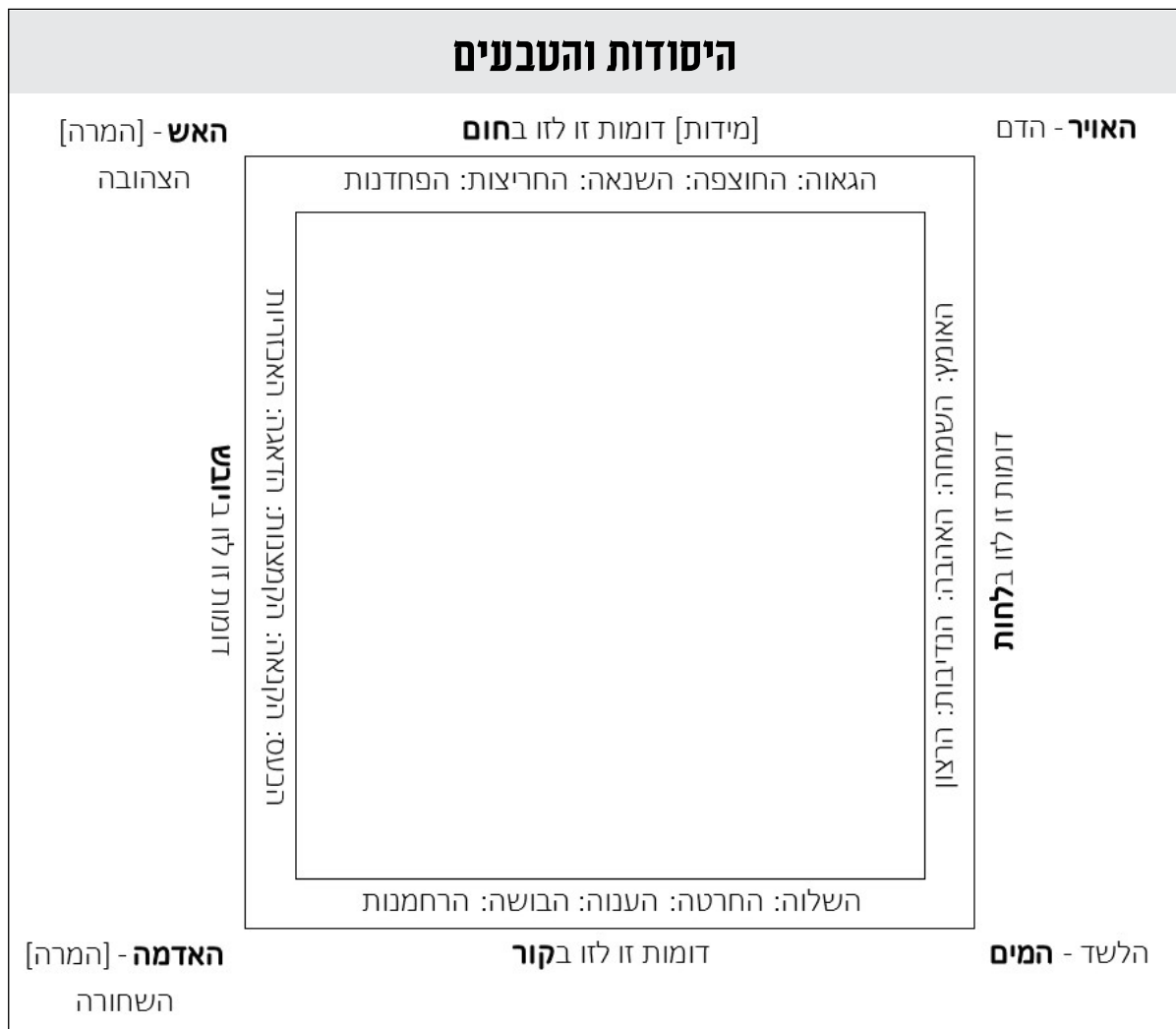
ארבעה, הגאווה והכעס הנכלל ומתדבק עמה, והשיחה בטילה, ותאות התענוגים, והעצבון. וארבעתן נמשכות מארבע קליפות היצר הרע שבנפש היסודית. והפכן הן ארבע מדות טובות נמשכות מארבעה יסודות הטוב שבנפש היסודית, והן: הע-

ר' שלמה אבן גבירול [ספר תיקון מידות הנפש]:

מת המים... ראינו לשרטט לפני זה צורה בארבעת הטבעים שהזכרנום... וציינו בכל טבע את היסודות השייכים אליו...

התפשטות העולם הגדול על ארבעה טבעים להיות הוית תחילתו מארבעת היסודות הידועים, ולעומת זה ברא את העולם הקטן על ארבעה טבעים, ושם בו את הדם לעומת האויר, ואת המרה הצהובה לעומת האש, ואת המרה השחורה לעומת האדמה, ואת הלשד לעו-

[הספר הגה הוא כנראה הספר הראשון המסביר רק לפי סדר א"י - צות וכוחות הנפש להצריך איך להש - תמש בהם נכון, והוא המקור לחבנה של ספר אוכלות צדיקים] "ונאמר, כי ה' יתעלה ויתהדר ברא את

אוסף של מקורות מתוך ספרים לאורך דורות למושג הארבע יסודות

גר"א:

*[נביא כאן לקט מקורות מתוך צבתי
הציוניא שחזרים על היסודות שנת
כאלו לעיל בצבתי השערי קצרה]*

כל עבודת השם תלוי בתיקון המידות, שהם כמו לבוש למצוות וכללי התורה. וכל החטאים מושרשים במידות, והמידות מושרשין בארבעה יסודות.

נפש החיים:

*[מבאר איך שלא פירט קטן שבביתא
ובאבא מושרש בשינוי התמצאות אכ"
בעת היסודות כמו כן, מבאר בין אי
יסודות הראשונים הפועלים, מול יסוד
השערי התמצאות מהם.]*

כידוע דשרשין הקדמאין דכלא הוא שרש הד' יסודות, אש רוח מים עפר, ועיקר הפועלים הם הג' יסודות, אש מים רוח, נקראים בספר יצירה פ"ג מ"ג ג' אמות א' מ' ש', שהם אמות דכלא,

מגיד ממזריטש:

*[מבאר בצבתי המשיב המצריטש
שם באבא מושרש הנקראת "איני",
שבכחה הוא יכול לחבר אס בין היסודות
צות ההפכיים שבו כמו אש ומים,
וצה היה עומק נסיון העקיצה.]*

איתא בזוהר על הפסוק וירא והנה איל אחר וגו' אותו איל נברא בע"ש בין השמשות... ויש לפרש ע"פ מ"ש רז"ל בין השמשות לא הכריעו בו חכמים אם כולו מן היום או כולו מן הלילה או חציו מן היום וחציו מן הלילה. פירוש, על דרך משל, יש בכל דבר ד' יסודות אש רוח מים עפר. והנה אש ומים הם נגדיים זה

(אבן שלמה להגר"א פרק א' אות א')

החטאים מושרשים במידות והמידות מושרשין בד' יסודות, כמ"ש שהתאווה הוא ביסוד המים, והדיבור ברוח, והכעס באש, והעצלות בעפר. (ליקוטי הגר"א שם מתיקו"ז).

וכן הן ד' מידות ראשיות שכוללין

התאוני וכעסני ושיחה ועצבות, ואלו הן ד' אבות נזיקין שכל אחד מאלו כולל הרבה מאד, שאלו הד' הן מד' מרות, הלבנה הוא יסוד המים, והאדומה מהאש, ומהן התאוני [מהמים] והכעסני [מהאש], ומהירוקה [רוח] השיחה, ומה שחורה [עפר] העצבות. (ליקוטי הגר"א שם מדבריו בביאורי אגדות ריש ב"ק)

חיים בטעמים ותמונתם וגוונם, וכן שנוי טבעי כל הבעלי חיים תמונת איברייהם מראיתם וצורתם ופעולתם משתנות לפי התמזגות נפשם ודמם מד' מרות דאינון הד' יסודין... גם כל כחות האדם בטבעו ונטיית שכלו ונטיית רצונו משתנים לפי השתנות מזג ד' שרשין דיליה, וכמבואר ברעיא מהימנא פנחס רל"ד ע"ב...

(מדברי הגהת המהרי"ץ ריש נפש החיים שער א' פרק א')

ונקרא אין... והעקידה שאלקים ניסה את אברהם פי' שמדת היראה היה עליו עם מדת אהבה... (תורת המגיד פרשת וירא)

לזה, ואיך יכול להיות נכללים זה בזה? רק צריך לדעת שיש דבר המחברם שלא יבטל ויכבה האש ממים או להיפך... והדבר הזה המחברם נקרא "אין"... וכן יש בעבודה אלוקית. יש אהבה ויש יראה, והם נגדיים זה עם זה, כי איך יכול להיות אהבה ויראה כאחת? למשל, יראת האדם מהנחש אין בזו היראה שום אהבה, או כדומה בדבר טוב, אין בו אלא אהבה, אבל אם הוא אהבת הבורא או יראת הבורא יכול להיות שניהם כאחת. ואהבה נקרא יום ויראה נקרא לילה, והדבר המחברם נקרא בין השמשות שלא הכריעו בו חכמים מה הוא,

יעב"ץ:

מלאוּיִךְ בתיאור נפלא להסביר את הצורך בחכמת הבנת האיכות של אלף הכוונה הטובה לתקן את האיכות בפועל אמאל (צמ ככה):

"עדיין אנו בחוץ ממששים כעירור בא־פילה למצוא דרך סלולה איך להוציא אל הפעולה להגיע אל התכלית... כי הנה... כל דברי ספרי מוסר בעלי הע־צות הטובות אין אחד מאלף שיאזינם באזנים קשובות... והיה בעיניהם כקסם שוא כאומר ע"מ שתעלה לרקיע... וכבר ידעתי אנשים הסכימו בדעתם להתנהג במעלת המידות עד הקצה האחרון, על דרך משל להיות עניו כהלל... שקראו הרבה בספרי מוסר אשר הרבו חזון במועצות להזכיר לשבח המידות הנאות ולגנות הרעות המוקצות, והתאוו ללכת בדרכי ישרים... אכן לא ידעו לגרש ול־שרש עיקרי המידות המרות והמוקצות. על כן, נעו עברים בחוצות כמדומה שאין תקנה לעלולי המידות לרפואתם לשנותם להחליפם בזולתם, אין תרופה למחלתם, אם כן למה זה אנכי הרה עמל להבל איגע... וכל רופא אומן נלאה למ־צוא פתח תקוה... ואשתומם כשעה חדא בלב זוחל ונרעד, ואומר "אהה ה' אל־קים, הרופא אין לאנוש, הצרי אין בגל־עד? הלשוא בראת כל בני אדם... האם להבל וריק נתת לנו הנפש הזאת ולחינם הודעת לה מדע וחכמה... אם לא תוכל להביאה לידי מעשה?"

ואולם, רוב האנשים יודעים ומשיגים שיש מידות טובות כרצון וענווה, ושכנ־גדן רעות ככעס וגאווה, אבל נכנס בהם הטעות... מאין מכיר על מה יסודותיהן הטבעו, מאיזה מקור יצאו חילופי המי־דות והתכונות... וסבותי אני לייאש את ליבי מעיון זה... בעודי מחריש, משתאה

בלב נשבר ונכאה, והנה נוגע בי כמראה אדם ויחזקיני ויאמר, "מה לך נרדם? קום קרא אל אלוקיך... הלוא נתן לך ה' לב לדעת כי לא יודע הדבר באמת כי אם בסיבותיו... ובזה קצר הרמב"ם ועמו ספרי המוסר בכלל. כל דבריו אחת הן, ללכת בדרך הממוצע, ועדיין יצטרך להודיע האיך נגיע למיצוע? חסרו דב־ריו השלמות והניח לך מקום להתגדר, ועתה, דרוש וחקור סיבות התכונות... אז תבין יראת ה'..."

[בהמשך, מציע היעב"ץ את הפתרון לבעיה הקשה הנ"ל - הבנת הנפש והמידות דרך אר־בעת היסודות. והוא מאריך אריכות נפלאה מאוד לבאר את שינויי הטבעים והמידות בין בני אדם ע"פ חכמת ארבעת היסודות, וא"א להעתיק הכל, אלא נעתיק חלק קטן והרוצה להשלים את הדברים יעיין בפנים.]

"ולזה תקדים לשון הרמב"ם בשמיני מפרקיו [פיה"מ הקדמה למסכת אבות, פ"ח], כה אמר: אי אפשר שיוולד האדם מתחילת ענייניו בטבע בעל מעלה ולא בעל חסרון מידות... אבל אפשר שיוולד בטבע מוכן למעלה או לחסרון, בהיות פעולות האחת מהן יותר קלות עליו מפעולות האחרת... עכ"ל... ואם הדבר כן שכל נטיית המידות בא מצד המזג, הצטרך לידע ולהכיר מהו המזג. ולפי שהוא עיקר גדול מאוד... לכן נא־ריך קצת בזה. ונאמר כי יאות לכל בעל צורה אנושית לדעת מה שכתבו הטב־עיים והרופאים, וכן הוא בספר היצירה ובספרי המקובלים, שכל ההפכים שבא־דם הם מחמת הרכבתו מארבע יסודות, אש רוח מים עפר שברא השם יתברך...

המרה הירוקה היא חמה ויבשה כטבע האש... והחריצות והעזות והרוגז והת־חרות כולם באים ממנה...

הדם הוא חם ולח כטבע האויר... ואשר ישיג לנפש מסגולת הדם הוא השחוק והמשגל והשינה...

הליחה הלבנה היא קרה ולחה כטבע המים... מתגבורת זו הליחה... באין... העצלה והכשלון והכבידות והשכחה ואיחור המענה ומיעוט התנועה...

המרה השחורה היא קרה ויבשה כטבע העפר... והנטירה והנקימה וההקפדה ורוח קנאה ורוע לב וזעף הפנים הוא בא ממנה...

כללו של דבר, כל המציאות הלזה המור־כב מארבע היסודות יתפעל ויקבל חילוף מזג, וישתנו איכותיו בהשתנות הזמן והמקום והפגעים והמקרים, וע־ליהם צריך כל חכם לב להשקיף אם ירצה לרדוף שלום בין ארבעה האחים הללו אשר מבטן אחד יצאו. בשל־מם יהיה לנו שלום בגוף ונפש... אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת, כמעט כל חכמת רפאות הגוף והנפש בידך... [ספר בירת מגדל עוז, חלק "חלון צורי"]

מקורות ארבעת היסודות

שיטת
ארבעת
היסודות

The Four Elements Teachings
מאת מחבר הספרים בלבבי משכן אבנה

נכתב על ידי הרב שליט"א - 24 עמודים